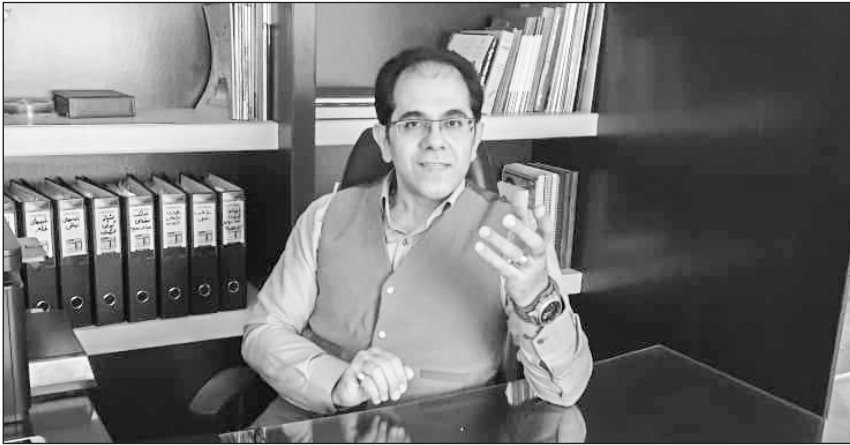

دکتر جهان‌بین معمار، شهرساز و عضو هیات علمی دانشگاه:

تمام فضای سبز کرمان با چالش جدی مواجه است

ارزش‌های بلوار جمهوری خدشه‌دار می‌شود ✪ شورای تخصصی نجات فضای سبز تشکیل شود

✪ اسما پورزنگی آبادی

سازگار باشد، به انتظاراتی که وجود دارد هم پاسخ بدهد. زمانی به گونه‌ای سبز نیاز داریم تا فرشی سبز و یک‌دست در یک فضای شهری داشته باشیم، گاهی به گونه‌ای نیاز است که سایه‌سار و امکان بهره‌گیری از سایه که در اقلیم ما از واجبات فضای شهری است را فراهم کند، زمانی نیاز داریم یک گونه، چشم‌انداز زیبایی ایجاد کند و یا گاهی نیاز داریم گونه‌ای تنوع را القا کند.

بنابراین، وقتی از گونه‌ی گیاه در فضای سبز شهر صحبت می‌کنیم؛ تناسب آن با کاربرد و نیازی که داریم موضوع مهمی است و تصمیم‌گیری برای آن، باید در تعامل با شهرسازان و تخصص‌های حوزه‌ی گیاهی انجام شود. مسائل شهری سوبه‌های گوناگون دارند و در فضاهای میان‌دانشی باید به آن رسیدگی کرد.

از آنجا که نارون‌ها بخشی از هویت بلوار هستند، از منظر معماری، خوب است که با گونه‌ی دیگری جایگزین شود؟ برخی معتقدند باید با گونه‌ی دیگری جایگزین شوند ولی برخی دیگر بر این باورند که از تجربه‌ی دیگر شهرها که کرم خراط را مهار و نارون‌ها را نجات داده و با نارون‌های جدید کاشته‌اند استفاده کنیم. نظر شما چیست؟

البته که اگر از منظر تخصص گیاهپزشکی امکان حفظ نارون‌ها وجود دارد، این کار باید انجام بشود. از قول یکی از شهرداران دهه‌ی ۵۰ خورشیدی کرمان این را یادآور بشوم که می‌گفت طرح و ایده‌ای بوده که کرمان شهر نارون‌ها شود و این طرح در شهرداری کرمان وجود داشته است و می‌توان کاشت نارون در فضاهای گوناگون شهری و حتی برخی کوچه پس‌کوچه‌های بافت معاصر و میانی شهر را نشان‌های از این عزم و اراده دانست.

بنابراین، در وهله‌ی اول، تا جایی که ممکن است نارون‌ها باید حفظ شود. در وهله‌ی بعد، تخصص‌های گیاهی پیشنهاد دهند که اگر نارون‌های فعلی را نمی‌توان همچنان حفظ کرد، گونه‌ی دیگری از نارون کاشته شود تا شهروندان از آنچه که با آن مانوس هستند، محروم نشوند. حالا اگر واقعا این امکان وجود ندارد و آفت نارون‌ها ممکن است درختان کهنسال شهر را هم مبتلا کند؛ تصمیم دیگری گرفته شود تا خسارات گسترده‌تر از این، نشود.

پیشنهاد و خواهش بنده این است که هرچه زودتر، شورای تخصصی با حضور متخصصان گیاهپزشکی، شهرسازی و طراحی منظر تشکیل شود و البته که مدیران اجرایی هم باید در این شورا باشند تا هرچه زودتر برنامه‌ای چند مرحله‌ای برای کل فضای سبز شهر و با اولویت بلوار جمهوری تدارک ببینند و این برنامه حتماً آلترناتیوهای مختلفی هم داشته باشد تا اگر با مسائل پیش‌بینی نشده روبه‌رو شدیم؛ جایگزین آن وجود داشته باشد. بلوار جمهوری حتماً می‌تواند اولویت این شورا باشد.

محدوده از شهر وجود داشته، باید در زمان مناسب به آن جواب داده می‌شد نه اینکه آن قدر تاخیر و تعلل و بی‌برنامگی داشته باشیم که منتج به آن بشود که این همه تاسیسات به این بلوار عزیز کرمانی بار کنیم تا قابل شناسایی نسبت به گذشته خود نباشد.

یکی از عناصر مهم در این بلوار، درختان نارون و کاج آن است. چندین سال است که شهرداری وانمود می‌کند دلسوز فضای سبز بلوار است اما خروجی آن، شده درختان کاج نیمه‌جان و نارون‌هایی که اغلب، شادابی و زیبایی واقعی خود را ندارند. فکر می‌کنید شهرداری چرا به فکر این بلوار نیست؟ آیا ارزش‌های آن را درک نکرده یا در نگهداشت این میراث معاصر شهری ناتوان است؟ شما به این موضوع فکر می‌کنید؟

البته که من نیز همچون بسیاری دیگر از شهروندان کرمانی، با دیدن این وضعیت بلوار جمهوری دل‌مشغول می‌شوم؛ به ویژه وقتی قسمت‌های خالی بین درختان را می‌بینم که نشان از قطع تعداد زیادی درخت دارد و وقتی می‌بینم بین نارون‌ها درخت توت کاشته‌اند، برایم سوال پیش می‌آید که چه کسی و با چه اندیشه‌ای چنین نسخه‌ای پیشنهاد کرده که به جای نارون توت یا نی بکارند؟ درباره‌ی آنچه که شما پرسیدید، می‌گویم که از درک ارزش‌های واقعی شهر و توان نگهداشت یا افزودن ثروت‌های شهری به وسیله‌ی نهادهای متولی به کلی ناامیدم. درباره‌ی برخی مسائل بنیادین مربوط به گونه‌های گیاهی بلوار و آفات مهاجم، متخصصان گیاهپزشکی باید پاسخ بدهند، اما براساس آنچه که در جلسات کارشناسی از این متخصصان شنیده‌ام؛ می‌توانم اظهارنظری داشته باشم. آن طور که متخصصان می‌گویند به دلیل آسیب‌هایی که آفت کرم خراط وارد کرده و آلودگی بالایی که ایجاد شده به ویژه توان بالای انتشار این نوع آفت، اقدامات برای نجات نارون‌ها چندان نتیجه‌بخش نبوده است. ضمن اینکه این نگرانی نیز وجود دارد که درختان فعلی هم از درون دچار پوسیدگی شده، سقوط کنند و آسیب بزنند.

از نظر متخصصان با چنین وضعیت نگران‌کننده‌ای از آفت‌زدگی نارون‌ها مواجهیم. آنچه مسلم است اینکه به دلیل تغییر اقلیم و تنش آبی در شهر کرمان، نه فقط نارون‌ها بلکه تمام فضای سبز کرمان با چالش جدی مواجه شده است و اگر از الان نیز همچون گذشته برای آینده برنامه نداشته باشیم، بحران نارون‌ها در دیگر بخش‌های فضای سبز نیز تکرار خواهد شد. در پدیده‌های مختلف شهری برنامه‌ها باید به استقبال مسائل بروند؛ نه که منتظر بنشینیم تا مسئله‌ای پیش آید و بعد پی حل آن و یا بدتر فقط به تاخیر انداختن بحران باشیم. ما امروز در کرمان، به پیشنهاد گونه‌های گیاهی و هندسه و آرایش کاشت مناسب در فضاهای شهری نیاز داریم. فضای سبز کرمان باید علاوه بر اینکه با شرایط اقلیمی و آبی

در دو طرف کاشته شده‌اند و درختان خزان‌پذیر میانی، فصول مختلف و ویژگی‌های هویتی کرمان را به نمایش گذاشته است. پهنای مسیر و مسیرهای حرکتی در آن نیز، متناسب با نیازهای آبی شهر دیده شده است. این بلوار، محوری بوده که تا سال‌ها نیاز گردشگری درون شهری کرمان را نیز پاسخ می‌داده است. من خودم به خاطر دارم که خانواده‌ها اوقات فراغت خود را در این بلوار سپری می‌کردند. همچنین، جداره‌سازی و نوع واگذاری زمین‌ها و ابعاد و اندازه‌های آن نیز از موارد دیگری است که در این بلوار به شکل مطلوبی دیده شده است اما متأسفانه شنیده می‌شود برخی دستگاه‌ها با نگاه اقتصادی، تصمیم بر تجاری‌سازی بر لبه‌ی این بلوار زیبای کرمان دارند. امیدوارم این ایده، با نظر متخصصان مورد بررسی علمی و دقیق قرار گیرد؛ چرا که اندازه‌ی دانه‌ها در هر محدوده‌ای، باید متناسب با ابعاد مسیر و حجم عبور و مرور و ترافیک آن باشد و دانه‌های خرد شهری متناسب با محورهایی مثل بلوار جمهوری نیستند. در مجموع، باید بگویم با وجود اینکه این بلوار یکی از درخشان‌ترین اتفاقات در حیات مدرن شهری کرمان است، متأسفانه اتفاقاتی دارد رخ می‌دهد که به جرات می‌توانم بگویم هیچ‌کدام بر ارزش‌های این بلوار چیزی نمی‌افزاید که آن را خدشه‌دار هم می‌کند.

ممکن است مصداقی بگویید منظورتان چه اتفاقاتی است؟

مثلاً همین کندراهی که در کناره‌ی بلوار جمهوری در حال ساخت است. اصولاً بلوارها، مسیرهایی درون‌شهری نیستند که الزاماً نیاز به کندراه در کناره‌ی خود داشته باشند. بلوارها در تعاریف متأخر علم شهرسازی محورهایی با رفوژ سبز میانی در وسط، پیش‌بینی مسیر پیاده در میان رفوژ و دارای پهنای مشخص با تقاطع‌های همسطحی هستند که فواصل معین بین آن‌ها وجود دارد. بنابراین، اصولاً مقوله‌ی سرعت در بلوارها، از جنسی نیست که با کندراه و تقاطع غیرهمسطح که ویژه‌ی بزرگراه‌های شهری است، سروکار پیدا کند، ولی متأسفانه در کرمان، از آنجا که به بسیاری از مسائل بنیادین و اساسی، طی سالیان متمادی بی‌توجهی می‌کنند؛ شرایط چنان وخیم می‌شود که ناگزیر، تصمیماتی گرفته می‌شود که اغلب هم قابل دفاع نیستند. همین الان اگر با متخصصان ترافیک صحبت کنید حتماً در دفاع از این کندراه دلایلی می‌آورند؛ در حالی که این اقدام، از منظر شهرسازی، اصولی و راه‌حل درستی برای مسائل یک بلوار جا افتاده در خاطره‌ی جمعی شهروندان نیست، ضمن اینکه ارزش‌های آن را نیز تحت تأثیر قرار داده است. این گونه تصمیم‌ها اما نتیجه‌ی اهمالی است که چندین دهه نسبت به شهر در ایجاد مسیرهای ارتباطی مناسب صورت گرفته و در نتیجه، این محور به‌عنوان تنها مسیر ارتباطی غرب به شرق و ارتباط دهنده با برخی از عناصر ساختاری، باقی مانده است و از آنجا که اتفاقات توسعه‌های بعدی در زمان مناسب خود رخ نداده؛ امروز ناگزیر کارهایی دارد صورت می‌گیرد که متناسب با حیات بلوار نیست. قاعده‌ای کلی و زشت در چند دهه‌ی اخیر حیات شهری کرمان و در مقوله‌ی دلبستگی به مکان شهر شکل گرفته که اگر یک شهروند کرمانی از شهر برود و بعد از چند سال برگردد، آن قدر عناصری که از شهر می‌شناخته را از دست رفته و یا تغییر شکل یافته می‌بیند که دیگر با شهر خودش احساس غریبگی پیدا می‌کند و این قطع پیوند بین شهروندان و شهر، اتفاق بسیار بدی است که در حال وقوع بوده و به نظر هم نمی‌رسد بتوان نقطه‌ی پایانی برای آن متصور بود. متأسفانه، بلوار جمهوری هم از این اتفاقات به‌دور نمانده است. اگر نیازهایی در این

یکی از نمودهای بارز کج‌سلیقگی، سردرگمی و بی‌برنامگی شهرداری کرمان نسبت به فضای سبز شهری را می‌توان در عملکرد آن در بلوار جمهوری دید. آن طور که کارشناسان تأکید دارند، نارون‌های این مسیر چندین سال می‌شود که بیمارند و آفت‌زده. واکنش شهرداری، بیش‌تر قطع این درختان بوده و همین است که اکنون فواصل متعددی از این مسیر لخت است. در زمان شهرداری عالم‌زاده اما، تصمیم دیگری گرفته شد تا بر طول عمر درختان بیمار بیفزایند. نارون‌ها سربرداری و سرحال شدند اما همچنان این پرسش که با فضای سبز این بلوار چه باید کرد؟ بی‌پاسخ دقیق و قابل دفاعی، رها شده و در عوض یافتن راه‌حلی اساسی، شهرداری این مسیر را به محلی برای آزمون و خطاهای خود تبدیل کرده است؛ هر از گاهی، گونه‌های جدید بین درختان نارون کاشته می‌شود و نتیجه را شهروندان به‌خوبی دارند مشاهده می‌کنند! وضعیت درختان کاج دو طرف بلوار هم کم از نارون‌ها ندارد. درختانی کم‌رمق و اغلب نیمه‌جان که هر از گاهی برخی از آن‌ها به سمت خیابان خمیده می‌شود. شهرداری اما طوری رفتار می‌کند که انگار نه انگار این بلوار به گفته‌ی دکتر نیما جهان‌بین از درخشان‌ترین اتفاقات در حیات مدرن شهر کرمان است. تنها مشکل این بلوار، درختان کم‌رمق و آینده‌ی مبهم سبزینی آن نیست. مداخلات ترافیکی و زمزمه‌هایی که از تعریف کاربری‌های جدید در حاشیه‌ی آن به گوش می‌رسد، دغدغه‌ی مخدوش کردن چهره‌ی زیبای یکی دیگر از موارد ارزشمند کرمان را شدت بخشیده است.

در گفت‌وگویی که در ادامه می‌خوانید، دکتر جهان‌بین معمار، شهرساز و عضو هیات علمی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد کرمان درباره‌ی ارزش‌های این بلوار و نگرانی‌هایی که نسبت به آن وجود دارد، می‌گوید.

آقای دکتر، بلوار جمهوری از جنبه‌های مختلف، وضعیت ناخوشایندی دارد. شما به عنوان یک متخصص، وضع کنونی این معبر را چطور می‌بینید؟

به نظر من بلوار جمهوری کرمان یکی از درخشان‌ترین رخدادهای در حیات مدرن شهری کرمان است. از جنبه‌های گوناگون و با دلایل متعدد می‌توانم این ادعا را اثبات کنم؛ از جمله، نیازهایی که از لحاظ توسعه‌ی شهری کرمان وجود داشته و این بلوار پاسخ درستی به آن بوده، ارتباطاتی که بین عناصر ساختاری شهر برقرار می‌کرده و جهت درست توسعه‌ی شهری که برای کرمان دیده شده است و در کنار آن، مسائل خاص دیگری نیز وجود دارد که می‌بینیم با جزئیات قابل تأمل و نگاه درستی به آن پرداخته شده است. از جمله این مسائل جزئی، جهت این مسیر است که از شرق به غرب و برعکس طراحی شده و چون با وضعیت طلوع و غروب خورشید و خیره‌کنندگی نور آن در مسیر مواجهیم، حتماً باید آرایش هندسی و نوع کاشت به گونه‌ای در نظر گرفته می‌شود که علاوه بر مسائل زیباشناختی پاسخگوی مسائل کارکردی این محور نیز باشد.

منظورتان فرم درخت‌کاری است که در رفوژ میانی بلوار انجام شده است؟

بله. در رفوژ سبز میانی باید درختانی کاشته می‌شد که بلندای آن و پهنای نهایی تاج آن در اوج بلوغ سنی درخت به اندازه‌ای می‌بود تا ضمن آنکه به عدم خیرگی نور خورشید کمک می‌کرد، هم‌زمان، مزاحمتی هم برای عبور و مرور خودروهای کناره‌ی رفوژ سبز نداشته باشد که می‌بینیم همین اتفاق افتاده است. همچنین، درختان همیشه سبز که